

نیازسنجی پژوهشی در گستره مناسبات «هنر» و «آموزه مهدویت»

امیرمحسن عرفان^۱

چکیده

جستاری که در پی می‌آید، تلاشی است در ارائه مهم‌ترین مسائل قابل پژوهش در عرصه مناسبات «هنر» و «آموزه مهدویت». در حوزه مهدویت پژوهی با رویکرد هنری، انتخاب نیازهای پژوهشی به‌عنوان مهم‌ترین مرحله پژوهش در این حوزه مطرح است. سوگمندانۀ تاکنون الگویی فراگیر برای طی مراحل نیازسنجی پژوهشی با انتخاب اولویت‌ها در رویکرد هنری به آموزه مهدویت، ارائه نشده است.

این مقاله بر حسب دستاورد یا نتیجه تحقیق، از نوع توسعه‌ای - کاربردی و از لحاظ هدف تحقیق، از نوع اکتشافی و به لحاظ نوع داده‌های مورد استفاده، تحقیق کیفی است. این پژوهش ضرورت‌شناسی نیازسنجی پژوهشی را در عرصه هنر و آموزه مهدویت که در حقیقت مشخص‌کننده کانون و یا جهتی است که این گفتمان باید متوجه آن باشد، یا در مسیر آن حرکت کند؛ مورد اهتمام قرار داده است.

نتایج تحلیل و ترکیب داده‌های جمع‌آوری شده نشان می‌دهد که میان وضع موجود و مطلوب در مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنری فاصله فراوانی است و مسائل فراوانی در ساحت‌های گوناگون هنری در پیوند با آموزه مهدویت دارای ظرفیت تحقیق و پژوهش است. در این پژوهش به بیش از دو‌یست مسئله قابل تأمل در پیوند آموزه مهدویت و مطالعات هنر اشاره شده است.

واژگان کلیدی: مهدویت، نیازسنجی، پژوهش، هنر، هنرهای نمایشی، هنرهای تجسمی.

از منظر هنرپژوهان، خاستگاه پیوند میان آموزه مهدویت و هنر را باید در مقوله «هنر دینی» جست و جو کرد؛ به این دلیل که اگر هنر در قلمرو دین را از هر زاویه و هر معیاری به تماشا بنشینیم، می‌توانیم آموزه مهدویت و گفتمان انتظار را در زمره آن مشاهده کنیم؛ خواه هنر دینی را هنری بدانیم که مقوله‌ای دینی را تبیین می‌کند؛ یا هنری که دین به انجام دادن آن توصیه و سفارش می‌کند؛ یا هنری که خالق و پدیدآورندگان آن متدینان باشند؛ یا هنری که جوهر و درون‌مایه آن، به دین پیوند خورده باشد و در نهایت هنری که بیان‌گر آرمان‌های الهی و اهداف متعالی و ماورایی است. در هر کدام از معانی پیش‌گفته می‌توان انتظار، امامت و ولایت را به گونه‌ای یافت و نشانه و جنبه‌ای از آن را ملاحظه کرد.

چون ژرف بنگریم، مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنری پیرو مسئله‌محوری است. این تعبیر در تعاریف اغلب صاحب‌نظران از پژوهش در حوزه‌های مختلف نیز ارائه شده است؛ به نحوی که می‌توان نقطه آغازین هر فعالیت پژوهشی را مواجهه پژوهشگر با یک «مسئله» دانست. «مسئله» فاصله میان وضع موجود و مطلوب است که برای تبیین آن به کوششی پژوهشی نیاز است. پرسشی که در این‌جا قابل طرح است، این که به راستی فاصله میان وضع موجود و مطلوب در عرصه رویکرد هنری به آموزه مهدویت چه می‌باشد؟

پیدااست هر مسئله‌ای در پیوند میان آموزه مهدویت و هنر از ارزش کافی برای مطالعه برخوردار نمی‌باشد. در هر حوزه‌ای ممکن است ده‌ها مسئله وجود داشته باشد؛ اما پرداختن به همه آن‌ها معمولاً نه ممکن و نه ضروری است. مسئله باید نزد پژوهش‌گران و سازمان‌های پژوهشی از جذابیت لازم برخوردار باشد. در این مرحله است که بایستی براساس ملاک‌هایی ویژه، به نیازسنجی پژوهشی یا انتخاب اولویت‌های پژوهشی پرداخت.

آن‌سان که ملاحظه می‌گردد، در حوزه مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنری نیز انتخاب اولویت‌های پژوهشی به عنوان مهم‌ترین مرحله پژوهش در این حوزه مطرح است. اولویت پژوهشی، همه ابعاد پژوهش را تحت‌تأثیر خود قرار می‌دهد و از این‌رو، انتخاب آن‌ها همواره از اهمیت ویژه برخوردار است. اما تاکنون الگویی فراگیر برای طی مراحل نیازسنجی پژوهشی با انتخاب اولویت‌ها در رویکرد هنری به آموزه مهدویت ارائه نشده و به همین دلیل، پژوهش در عرصه آموزه مهدویت، اغلب به کم توجهی به مسایل واقعی متهم گردیده است. این همه،

توجیه‌گر درنگی است که بسیاری آن را نادیده گرفته، یا بسیار ساده از آن گذشته‌اند. به هر رو، در این جستار، فرض بر این بوده که مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنری قلمروها و نیازهای فراوانی دارد که هنوز کاویده نشده است. از این رو، برای نشان دادن صحت این استدلال، تلاش می‌شود که نشان داده شود:

۱. ضرورت‌های نیازسنجی پژوهشی در عرصه مناسبات هنر و آموزه مهدویت چه می‌باشد؛

۲. ساحت‌های قابل پژوهش هنری با رویکردی مهدوی چیست؛

۳. مهم‌ترین مسائل قابل تأمل و پژوهش در این عرصه چه می‌باشد.

البته این پژوهش، به هیچ وجه با مدعای بازنمود همه جنبه‌های موضوع بررسیده‌اش به نگارش در نیامده و هدف آن در میان گذاردن آن با صاحب نظران این پهنه مطالعاتی است به قصد سنجش یافته‌ها و دیدگاه‌ها.

ضرورت‌شناسی نیازسنجی پژوهشی در عرصه مناسبات هنر و آموزه مهدویت

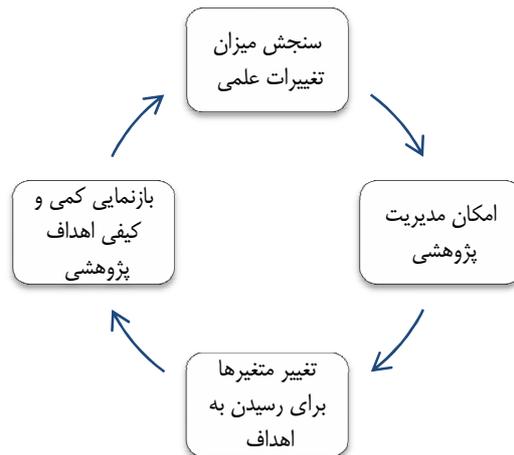
بحث و گفت‌وگوی علمی درباره نیازهای پژوهشی در عرصه «هنر» و «آموزه مهدویت» و احکام و عوارض آن، از چند منظر برای مهدویت‌پژوهان و هنرپژوهان دغدغه‌مند در عرصه انتظار، ضرورت و اهمیت دارد:

اول. بررسی این مهم که پژوهش‌های انجام شده در عرصه مهدویت، غالباً پراکنده، موردی و تابع شرایط روز بوده است. این ویژگی‌ها نشان‌دهنده فقدان نیازسنجی راهبردی در عرصه مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنری است که کارآمدی عملی پژوهش‌ها را کاهش می‌دهد. غالباً به دلیل آن که مرکز سفارش دهنده، نیازهای خود را روشن نمی‌کند، مسیر پژوهش براساس علایق پژوهش‌گران انتخاب می‌شود. این کار، احتمال ایجاد فاصله میان نیازهای اجرایی و پژوهش را افزایش می‌دهد. برای پرهیز از این مشکل، لازم است تحلیلی از اولویت‌ها و نیازهای پژوهشی تهیه شود.

در صورت ارائه نیازهای مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنری، می‌توان اهداف پژوهشی را به صورت کمی و کیفی تعریف کرد و با توجه به امکانات و زمینه‌های موجود، میزان تغییرات عملی و مطلوب را سنجید. بر پایه الگوی برنامه‌ریزی پژوهشی، مدیریت پژوهشی امکان‌پذیر می‌شود؛ به این معنا که مدیریت پژوهشی درصدد تغییر متغیرها به منظور دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده است. در صورت وجود یک الگو می‌توان تغییرات لازم را در متغیرها

مشاهده و حتی مقدم بر آن، می‌توان متغیرهای مدیریت را تعیین کرد.

نمودار شماره ۱: کارکردهای نیازسنجی پژوهشی در عرصه مناسبات هنر و آموزه مهدویت

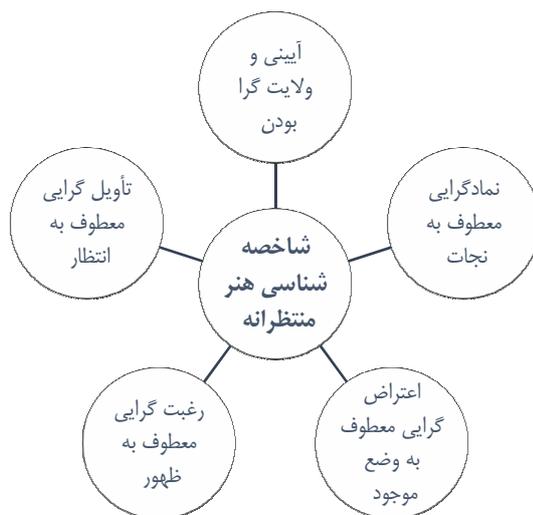
دوم. توجه به این مهم که برون‌داد نیازسنجی مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنری، تلاش برای تحقق «هنر منتظرانه» است. مهم‌ترین رسالت هنرمند منتظر «مسئولیت آفرینی» و «مدیریت تحول اجتماعی» در عرصه انتظار است. مهم‌ترین شاخصه‌های هنر منتظرانه عبارتند از: «آیینی و ولایت‌گرایی»: بدین معنا که هنر اسلامی، هنر توحیدی است و صورت و معنا در آن متحد است و مخاطب را به غایت روحانی خود دلالت می‌کند.^۱ از سویی دیگر، زیربنا و شالوده چنین هنری، ولایت‌مداری، امام‌شناسی و موعودباوری است. «نمادگرایی معطوف به نجات» از دیگر شاخصه‌های هنر منتظرانه است. نماد و نمادپردازی جزو ساختار اندیشه و تفکر بشر محسوب می‌شود و تمام آیین‌های عبادی و

۱. تأکید بر «احد»، رمز غنای طرح‌های هندسی هنر اسلامی است. این امر منشأ بسط فوق‌العاده هندسه است؛ زیرا شکل هندسی که نشان‌دهنده قرینه است، همواره رو به مرکز دارد. منشأ و خاستگاه هنر اسلام مرتبط با جهان‌بینی اسلام و وحی است و ژرف‌ترین معنای این جهان‌بینی که محور و اصل بنیادین آن محسوب می‌شود، «وحدانیت» است، که موضوع کثرت در وحدت و وحدت در کثرت را این گونه وسیع در هنر اسلام رقم می‌زند. این‌که خداوند یگانه است و هیچ چیز با او قابل قیاس نیست، همان دیدگاه تنزیهی است که در اسلام نسبت به خداوند وجود دارد و دیگر این‌که خداوند واجب‌الوجودی است که علت همه چیز است و باقی همه ممکنات هستند و هیچ امری خارج از سیطره خداوند وجود ندارد و در واقع همه عالم و پدیده‌ها جلوه‌ای از خود اوست. هنر اسلامی نتیجه تجلی وحدت در ساحت کثرت است (ر.ک: سیدحسین نصر، هنر و معنویت/اسلامی، ۱۳۷۵: ص ۱۴).

نیایش‌های انسان بدوی با نماد آمیخته بوده و به نحو سمبولیک اجرا می‌شده است. حضور عناصر نمادین در هنر اسلام به نحوی دلپذیر و عمیق ما را به سرچشمه‌های غنی حکمت و معرفت راهبر می‌شود. اثر هنری در عرصه مهدویت، چیزی جز بیان هنری و زیبایی‌شناسانه مقوله نجات و منجی و بنیادهای متافیزیکی آن نیست.

از دیگر شاخصه‌های هنر منتظرانه، «تأویل‌گرایی معطوف به انتظار» است. فهم بسیاری از نمودهای هنری در جهان اسلام به تأویل و تعبیر نیازمند است؛ چون از زبان رمز استفاده شده (جلالی، ۱۳۹۴: ص ۱۸) و مضامین آن‌ها با روح معنوی آموزه‌های دینی درآمیختگی دارد. در توضیح باید افزود که زبان هنری معاصر به جایی می‌رسد که تأویل می‌پذیرد؛ اما در موضوع، زیبایی‌شناسی و نشانه‌شناسی قطعیت نمی‌پذیرد. بنابراین، یک عنصر جدید یعنی «مخاطب» به هنر اضافه می‌شود. اثر هنری ممکن است از یک دایره دانش برخوردار باشد؛ اما در مواجهه با بینندگان، ممکن است به تعداد بینندگان از دایره‌های تأویل برخوردار شود. هنرمندی که به تأویل می‌اندیشد، یعنی تلاش می‌کند با میانجی اثرش گفتمان تولید کند. زبان نمادین نجات، زبانی است که هنرمند منتظر برمی‌گزیند تا مفاهیم نجات و منجی را در قالب آن بیان کند. «اعتراض‌گرایی معطوف به وضع موجود»، از جمله شاخصه‌های هنر منتظرانه است. هر اثر هنری باید قدرت انگیزشی مخاطب را به چستی سوق دهد. محتوای اثر هنری منتظرانه باید نابسامانی‌ها و کزروی‌های اجتماعی و جهانی را نمایان و محکوم کند. از سویی دیگر، محتوای اثر هنری منتظرانه باید از حیث انگیزشی «رغبت اجتماعی به عصر ظهور» را تقویت کند.

نمودار شماره ۲: شاخصه‌های هنر منتظرانه

چیستی نیازسنجی پژوهشی و روش‌شناسی استخراج نیازها در عرصه مناسبات هنر و آموزه مهدویت راست آن است که نیازسنجی پژوهشی، به فرایند پیچیده شناسایی نیازهای پژوهشی بالقوه و تعیین اولویت در بین پروژه‌های مختلف تحقیقاتی اشاره می‌کند تا از این رهگذر، مبنای قابل دفاعی برای تخصیص مؤثر منابع فراهم آید (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۹: ص ۵). این فرایند، اولین گام در برنامه‌ریزی پژوهشی محسوب می‌شود و معین می‌کند که یک مرکز پژوهشی برای رسیدن به اهداف علمی خود در آینده به انجام دادن چه پژوهش‌هایی نیاز دارد.

تمایز نیازسنجی با تحلیل نیاز، آن است که تحلیل نیاز مرحله‌ای پس از نیازسنجی است و طی آن، علت پیدایش نیازهایی که در نیازسنجی به دست آمده است، تحلیل می‌شود. از سویی دیگر، تفاوت نیازسنجی با تعیین نیاز، آن است که نیازسنجی به دنبال کشف و شناسایی نیازهای گروهی معین در زمینه‌ای خاص با مشارکت آن گروه است؛ اما تعیین نیاز به معنای تجویز و توصیه یک هدف یا مقصد و تصمیم‌گیری برای یک گروه، بدون بررسی و مراجعه به آن گروه است.

نیز باید ادعان داشت که تمایز نیازسنجی با ارزش‌یابی، آن است که نیازسنجی به دنبال نیازهای رسیدن به یک هدف و شیوه رسیدن به این نیازها است؛ اما در ارزش‌یابی از زمینه‌های اولیه یک برنامه و اثربخشی و کارایی آن در حال اجرا، گزارش تهیه می‌شود. البته ممکن است ارزش‌یابی، نیازهای محقق نشده را نیز نشان دهد؛ اما هدف اولیه و اصلی ارزش‌یابی انعکاس نیازهای برطرف نشده نیست. بنابراین، نیازسنجی می‌تواند بخشی از ارزش‌یابی باشد. این امر مشروط بر آن است که مؤلفه‌ها و مقاصد نیازسنجی و ابزارهای آن به وضوح، در طرح ارزش‌یابی مورد تأکید واقع شود (فتحی و اجارگاه و ... ، ۱۳۸۸: ص ۴۳).

سزاسازنده اشاره است که رویکرد نیازسنجی در این جستار «ترکیبی» خواهد بود. در این رویکرد از شیوه‌های متعدد استفاده می‌شود. امتیاز این شیوه در این مهم نهفته است که از همه مزایای روش‌های متعدد بهره گرفته می‌شود تا کاستی‌های رویکرد انحصاری برطرف گردد. در این پژوهش نیز از رویکردهای «تقاضامحور»، «عرضه‌محور» و «آسیب‌شناسی» در استخراج موضوعات استفاده شده است. در رویکرد تقاضامحور، منابع در دسترس برای تحقیق و اجرای پژوهش‌ها، عامل اصلی تعیین کننده است. این رویکرد بر ماهیت، ساختار و شاخه‌های یک رشته موجود مبتنی است و از ساختار دانش و قلمروهای موجود در ذیل یک رشته

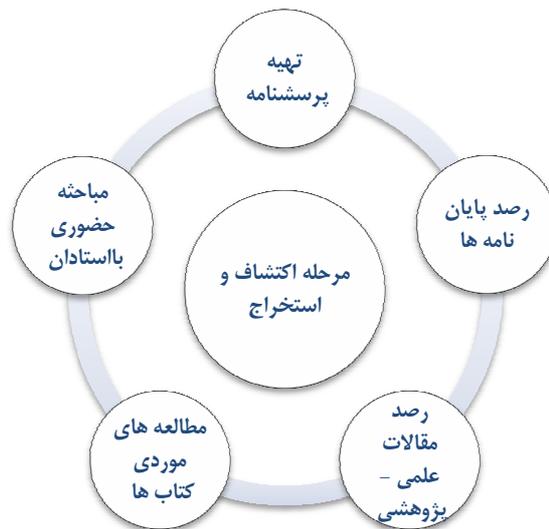
علمی برای شناسایی موضوعات و پژوهش‌های آتی مختلف و تعیین اولویت‌ها استفاده می‌کند. با این معیار، عمده‌گزینش، یا در اولویت قرار دادن موضوعات پژوهشی، وجود منابع برای آن‌ها است (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۹: ص ۱۳).

در رویکرد تقاضامحور، تکیه اصلی بر نیازهای پژوهشگران، مدیران پژوهشی و صاحب‌نظران در رشته خاص پژوهشی است و در رویکرد آسیب‌شناختی نیز بر خلأها و آسیب‌ها و دغدغه‌های پژوهشی در این عرصه تأکید دارد.

فرایندشناسی اجرای تحقیق

۱. مرحله استخراج و اکتشاف موضوعات: در ارزیابی اولیه مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنری، بین وضع موجود و وضع مطلوب فاصله زیادی دیده می‌شود. برای رصد نیازهای پژوهشی در این عرصه، ضمن رصد پایانامه‌های مهدوی و هنری دفاع شده و رصد مقالات و کتاب‌های نگاشته شده در این عرصه، با تهیه پرسشنامه، از استادان محترم در این زمینه نظرخواهی شد. سوگمندان بسیاری از استادان این مهم را جدی نگرفتند و پاسخ درخوری در این زمینه ارائه نکردند. برای اتقان کار مشورت‌های فراوانی با استادان در این زمینه نیز انجام شد.

نمودار شماره ۳: فرایندشناسی استخراج موضوعات

۲. مرحله تحلیل و بررسی یافته‌ها: بعد از رصد موضوعات، از آن‌جا که نیازمند مدلی کاربردی

هستیم که موضوعات از سوی پژوهش‌گران به کار گرفته شود؛ بحث‌های انتقادی و مشترک در خصوص میزان امکان بهره‌مندی از این موضوعات در دستور کار قرار گرفت.

۳. مرحله تبدیل موضوعات به مسائل: آن‌چه محل تأکید است، این که بتوان از «موضوعات پژوهشی» که غالباً، یا قابل پژوهش نیستند؛ یا چندان کلی و عام هستند که بر فرض تمرکز بر آن‌ها، پژوهش‌گر به جز دست‌یابی به کلیات به امری جدید دست نمی‌یابد؛ به «مسائل پژوهشی» گذر کنیم. مسئله پژوهشی، غالباً ریز، دقیق، علمی و قابل تحقیق است.

۴. پالایش و غربال نهایی مسائل: برای اطمینان بیش‌تر از صحت و درستی عناوین به دست آمده، نیازمند غربال‌گری و پالایش نهایی مسائل هستیم. مسائلی که در این جستار ارائه می‌شود، نباید قبلاً در قالب کتاب، پایان‌نامه و مقاله ارائه شده باشند. برخی از مسائل به دلیل این که قبلاً کاویده شده بودند، از لیست ارائه حذف شدند.

۵. مرحله اولویت‌گذاری: در اولویت‌بندی، صرف‌نظر از بایسته‌های شیوه عمل، باید بین منابع اختصاص‌یافته به اولویت‌یابی و منابعی که برای اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها صرف می‌شود، نوعی تعادل منطقی وجود داشته باشد. پس از آن که مسائل متعدد و گوناگون شناسایی شد و هر عنوان در ساختار و قالب خود قرار گرفت، اولویت‌گذاری اهمیت می‌یابد (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۹: ص ۵۰). تلاش برای جلوگیری از هدررفت منابع، بسترسازی برای پاسخ‌گویی به نیازهای هنری در عرصه آموزه مهدویت و اطلاع‌رسانی به دانشجویان و پژوهش‌گران در عرصه هنر، از اهداف اولویت‌سنجی پژوهشی در عرصه هنر و آموزه مهدویت است. در این جهت باید در مرحله اول، قالب نیازهای پژوهشی مبتنی بر نظرخواهی استادان استخراج شود. جدولی که در ادامه می‌آید، معیار نظردهی استادان بوده است:

جدول قالب‌های پیشنهادی برای نیازهای پژوهشی

کد	قالب پیشنهادی
۱	طرح جامع پژوهشی
۲	رساله سطح چهار یا دکتری
۳	رساله سطح سه یا کارشناسی ارشد
۴	کتاب
۵	مقاله علمی پژوهشی
۶	مقاله علمی ترویجی

در مرحله دوم، باید اولویت نیازها استخراج شود. معیارهای نهایی الویت‌دهی و ضریب آن‌ها برای اولویت‌دهی به نیازهای پژوهشی این نیازها طبق پنج معیار و با گزینه کم، متوسط و زیاد ارزش‌گذاری شدند.

جدول معیارهای اولویت‌دهی نیازهای پژوهشی

ردیف	معیارهای اولویت‌دهی	ضریب
۱	فراوانی نیاز فرهنگی و هنری	۳
۲	تناسب با رسالت‌ها و اهداف مراکز پژوهشی و تخصصی	۳
۳	امکان تحقیق	۲
۴	ابعاد ملی و بین‌المللی	۱
۵	میزان تأثیر در رشد و ارتقای رویکردی و نگرشی هنرمندان	۱

طبق این ضریب‌ها و امتیازها، بیش‌ترین امتیاز ممکن ۳۰ امتیاز و کم‌ترین امتیاز ۱۰ امتیاز لحاظ شده و طبق سنجش امتیازها اولویت‌ها به ترتیب جدول زیر ارائه شده است:

جدول مراتب اولویت‌دهی به نیازها

اولویت الف	از امتیاز ۲۲ به بالا
اولویت ب	از امتیاز ۱۹ تا ۲۲
اولویت ج	از امتیاز ۱۷ تا ۱۹
اولویت د	از امتیاز ۱۷ به پایین

نمودار شماره ۴: فرایند اجرای تحقیق

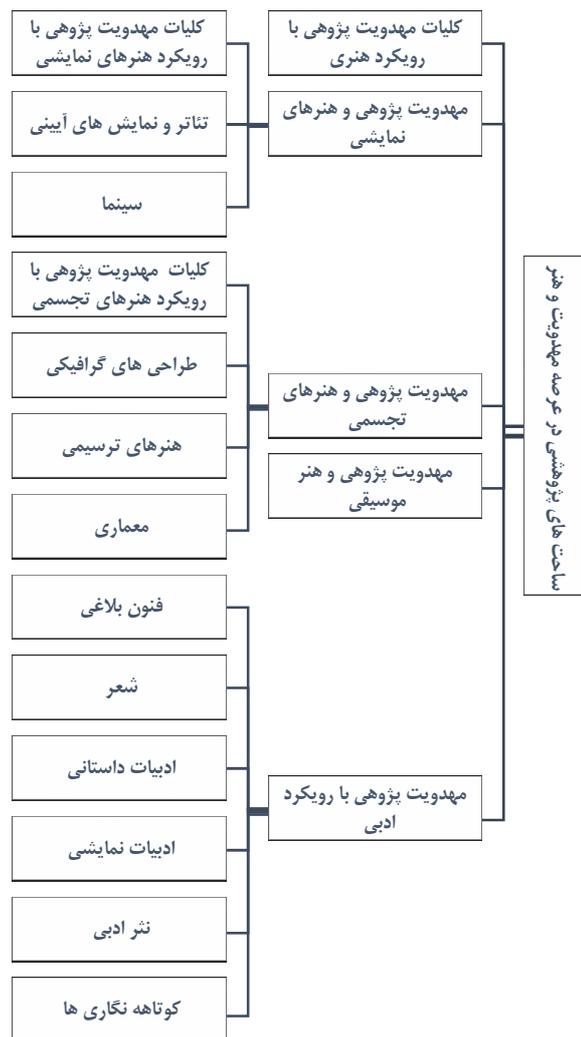

ساخت‌های نیازسنجی پژوهشی در عرصه مناسبات هنر و آموزه مهدویت

بایسته است اشاره کنیم قالب‌دهی و ساخت‌بندی موضوعات استخراج شده و این که هر

موضوعی در چه عرصه‌ای می‌بایست طرح شود، در این مرحله اجرا شده است. شایان توجه است که چون نیازهای پژوهشی در عرصه ادبیات و آموزه مهدویت بسیار گسترده است و مجال پردازش آن در این مختصر نیست، در فرصت دیگری به آن اشاره می‌شود.

نمودار شماره ۵: ساحت‌شناسی نیازسنجی مهدویت پژوهی با رویکرد هنری

۱. کلیات مهدویت پژوهی با رویکرد هنری

برای آن که نیازهای مهدویت پژوهی با رویکرد هنری را آشکار سازیم، بایسته است نیازها و مسائلی که به کلیت هنر و آموزه مهدویت مربوط است، به درستی بشناسیم؛ چرا که آگاهی

از این نیازها و وقوف بر آنها، به فهم دقیق این مسئله، کمک فراوانی می‌کند. از این رو می‌کوشیم مسائلی را بیان کنیم که مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنری بدون ورود به ساحت‌های هنر به آن نیازمند است:

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۱	طراحی و اعتباریابی الگوی بومی پردازش کتاب‌های مهدوی برای مقطع ابتدایی، مبتنی بر مؤلفه‌های زیباشناختی و هنر	الف	۳
۲	تأثیرسنجی برنامه‌های هنری خلاق در عرصه مهدویت در ارتقای حس «امام‌یاوری» در جامعه	الف	۲
۳	بررسی راهکارهای کیفی‌سازی امید در بین دانش‌آموزان با رویکرد هنری	الف	۳
۴	ظرفیت‌شناسی «هنر» در مواجهه با ضد فرهنگ‌ها در عرصه مهدویت	الف	۴
۵	بررسی جایگاه قطب‌های هنری در مهندسی فرهنگ انتظار در جامعه	الف	۱
۶	الزامات و بایسته‌های سیاست‌گذاری در عرصه هنر انتظار	الف	۳
۷	پیشتازی هنری مسیحیت در رویکرد به اندیشه منجی موعود و نقش انگیزشی آن بر هنرمندان مسلمان	الف	۳
۸	برساخت مفهوم «هنر منتظرانه»	الف	۲
۹	ضرورت‌شناسی آفرینش‌های هنری و ادبی در عرصه مهدویت	الف	۵
۱۰	ظرفیت‌شناسی هنر انقلاب در آفرینش‌های هنری در عرصه مهدویت	الف	۵
۱۱	بررسی تطبیقی بازتاب هنری ایدئولوژی آخرالزمانی انقلاب اسلامی ایران و صهیونیسم یهودی و مسیحی	الف	۳
۱۲	بازنمایی بازتاب هنری ایدئولوژی آخرالزمانی انقلاب اسلامی ایران و سنجش تأثیر آن بر عرصه بین‌الملل	الف	۲
۱۳	بررسی بازتاب هنری ایدئولوژی آخرالزمانی صهیونیسم یهودی و مسیحی و سنجش تأثیر آن بر عرصه بین‌الملل	ب	۳
۱۴	مقایسه تطبیقی تأثیر اندیشه منجی موعود بر اصول زیبایی‌شناسی هنری در اسلام و مسیحیت	الف	۲

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۱۵	بررسی امکان پذیري «هنر منتظرانه» از طريق تحليل ماهيت هنر	الف	۳
۱۶	بررسی امکان پذیري «هنر منتظرانه» از طريق تحليل قابليت‌های گفتمان انتظار	الف	۳
۱۷	روش‌شناسی مطالعات هنری در عرصه مهدویت (بنیان‌ها، اهمیت، رویکردها و مراحل)	الف	۲
۱۸	مدل روش‌شناختی نظریه‌پردازی در رویکرد هنری به آموزه مهدویت	الف	۲
۱۹	نقش انقلاب اسلامی در ارتقای نگرش هنری به آموزه مهدویت	الف	۳
۲۰	انگیزه‌شناسی مصرف‌کنندگان محصولات هنری در عرصه مهدویت در مسجد مقدس جمکران (با تأکید بر بررسی‌های میدانی)	ب	۵
۲۱	راهکارهای ارتقای انگیزشی دانشجویان در نگارش پایان‌نامه و رساله‌های هنری با رویکرد مهدوی	الف	۳
۲۲	آسیب‌شناسی رویکرد هنری به آموزه مهدویت در جامعه ایرانی اسلامی معاصر	الف	۴
۲۳	تبیین تیپ‌شناختی مخاطبان محصولات و برنامه‌های هنری در عرصه مهدویت	الف	۳
۲۴	بررسی رابطه اندیشه زمینه‌سازی ظهور و ارتقای کارآمدی هنرمند در فرایند خلق اثر	الف	۲
۲۵	طراحی مدل ارزیابی و سنجش فعالیت‌های هنری در عرصه مهدویت (الزامات و بایسته‌ها، ابعاد، شاخص‌ها)	الف	۲
۲۶	سازوکارهای تحقق مدیریت تحول هنری در رویکرد به گفتمان انتظار در جامعه ایرانی - اسلامی معاصر	الف	۳
۲۷	مطالعه تطبیقی برنامه‌های هنری مهدوی و چهارچوب ذهنی مردم (برای نمونه: تهران) از آموزه مهدویت	الف	۳
۲۸	بررسی نقش گروه‌های مرجع بر ارتقای نگرش هنری دانشجویان به آموزه مهدویت	الف	۵
۲۹	پدیدارشناسی عوامل مؤثر و برانگیزاننده رویکرد هنری به اندیشه مهدویت	الف	۳
۳۰	تحلیل کیفی نیازهای آموزشی در رویکرد هنری به آموزه مهدویت	الف	۳

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۳۱	بررسی عوامل و زمینه‌های ارتقای کیفی رویکرد هنری به گفتمان انتظار	الف	۳
۳۲	تأثیرسنجی آموزش تلفیقی هنر در عرصه اندیشه منجی موعود بر میزان یادگیری و خلاقیت مخاطب	ب	۶
۳۳	راهکارهای ارتقای سهم حضور هنری اندیشه نجات‌گرایانه مهدویت در عرصه بین‌الملل	الف	۳
۳۴	تأثیرسنجی هنرآثربخش در عرصه گفتمان انتظار و اعتبارسنجی مؤلفه‌های آن از دیدگاه هنرمندان	الف	۲
۳۵	بررسی عوامل بازدارنده مؤثر بر رویکرد هنری به آموزه مهدویت	الف	۳
۳۶	نقش سازه‌های انگیزشی در تعهد هنرمندان به گفتمان انتظار	الف	۳
۳۷	جایگاه‌شناسی «هنر» در کیفی‌سازی «امید» برآمده از باورداشت آموزه مهدویت	الف	۳
۳۸	مدل روش‌شناختی نظریه‌پردازی در رویکرد هنری به آموزه مهدویت	الف	۲
۳۹	نقش باورداشت آموزه مهدویت در «رسالت‌شناسی» هنرمند مسلمان	الف	۳
۴۰	تبیین الگوی بومی خطامشی‌گذاری هنری، در عرصه آموزه مهدویت در دانشگاه‌ها مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد	الف	۳
۴۱	مسیریابی چابکی فعالیت‌های هنری در عرصه مهدویت در بستر «مدیریت کیفیت‌گرا»	الف	۲
۴۲	تحلیل راهبردی فعالیت‌های هنری در عرصه مهدویت با استفاده از تکنیک swot	الف	۳
۴۳	تأثیرسنجی نقش هنر بر مدیریت تحول اجتماعی منتظرانه (با القای حس شکایت اجتماعی از وضع موجود)	الف	۳
۴۴	تأثیرسنجی نقش هنر در مدیریت تحول اجتماعی منتظرانه (با القای حس رغبت اجتماعی به وضع مطلوب)	الف	۳

۲. هنرهای نمایشی

در جامعه مذهبی ایران، «هنرهای نمایشی» بیش از هر شکل دیگری از شاخه‌های هنری می‌تواند با تصویر درآوردن «فرهنگ انتظار» و «اعتراض» بر احساس مردم تأثیر بگذارد و آن‌ها را در حفظ ارزش‌های معنوی برانگیزاند و زمینه‌سازی برای ظهور حضرتش را در ذهن و خاطره آنان، زنده و پایدار نگه دارد.

هنرهای نمایشی با رویکرد صحیح در زوایای گوناگون خود (ویژگی‌های پیام‌رسانی، هنری، تاریخی، حماسی، ادبی، دراماتیک و ...) می‌تواند پیام آموزه مهدویت را به گونه ماندگار در دل و اندیشه مخاطب ترسیم کند.

الف) کلیات مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنرهای نمایشی

برای آن که نیازهای مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنرهای نمایشی را آشکار سازیم، بایسته است نیازها و مسائلی که به کلیت هنرهای نمایشی و آموزه مهدویت مربوط است به درستی بشناسیم. در ادامه می‌کوشیم مسائلی را بیان کنیم که مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنرهای نمایشی بدون ورود به ساحت‌های هنرهای نمایشی به آن نیازمند است:

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۱	جایگاه‌شناسی هنرهای نمایشی در ارتقای هویت منتظرانه در جامعه	الف	۳
۲	راهکارهای تجلی‌گفتمان انتظار در هنر (مطالعه موردی هنرهای نمایشی)	الف	۳
۳	فرایندشناسی انعکاس معانی منبعث از فرهنگ انتظار در هنرهای نمایشی	الف	۲
۴	بررسی عوامل و زمینه‌های ارتقای کیفی جایگاه انتظار در هنرهای نمایشی	الف	۴
۵	سنجش تحلیلی نظام ارزش‌های مهدوی منعکس شده در «تئاتر» بعد از انقلاب اسلامی ایران	الف	۲
۶	فرایندشناسی نمودیابی آموزه مهدویت در هنرهای نمایشی (رهیافت زیبایی‌شناسی)	الف	۳
۷	تحلیل کیفی موانع بازتاب فرهنگ انتظار در هنرهای نمایشی (تبیین موانع روش‌شناختی، ساختارشناسی و جامعه‌شناختی)	الف	۳

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۸	مقایسه و بررسی وضعیت موجود و مطلوب «هنرهای نمایشی» در عرصه مهدویت از دیدگاه کارشناسان هنرهای نمایشی	الف	۵
۹	نقش ویژگی‌های بصری هنرهای نمایشی در انتقال پیام مهدوی به مخاطب	الف	۳
۱۰	راهکارهای بازتاب اندیشه منجی موعود در رویدادهای بین‌المللی هنرهای نمایشی	الف	۳
۱۱	تأثیرسنجی نقش «انقلاب اسلامی» در انعکاس نظام ارزش‌های مهدوی در «هنرهای نمایشی»	الف	۳
۱۲	بازتاب «بازگشت فرجامین مسیحا» در «هنرهای نمایشی» در غرب	الف	۳
۱۳	ظرفیت نمایشی «ادب داستانی مهدوی» در ایران	الف	۶
۱۴	رصد محیطی بازتاب آموزه مهدویت در هنرهای نمایشی در جامعه ایرانی اسلامی معاصر (بررسی مؤلفه‌های قوت و ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها)	الف	۳
۱۵	«امام باوری» در آینه هنرهای نمایشی (الزامات، سبک پردازش، شاخصه‌های زیباشناختی)	الف	۳
۱۶	بررسی عوامل و زمینه‌های ارتقای کیفی جایگاه انتظار در هنرهای نمایشی	الف	۳
۱۷	شاخص‌شناسی سنجش کیفی هنر نمایشی مطلوب در عرصه مهدویت	الف	۲

ب) تئاتر و نمایش‌های آیینی

«تئاتر» از کلمه یونانی «تئاترون»، به معنی تماشاخانه یا محل تماشا گرفته شده است و انواع مختلفی چون موارد ذیل را شامل می‌شود:

نمایش زنده با بازیگر، نمایش‌های عروسکی، پانتومیم، تئاتر تلویزیونی، اپرا، نمایش رادیویی، نمایش‌های آیینی (به شرط داشتن ساختار روایی، همانند تعزیه در ایران) و شکل‌های خاصی از نمایش‌های سنتی ملل و اقوام (برای نمونه: نقالی، پرده‌خوانی، نمایشنامه‌خوانی، تخت حوضی) (پاکباز، ۱۳۸۵: ص ۲۶۱).

در دیرینه‌شناسی نقش نمایش در انتقال پیام‌های دینی، «تعزیه» دارای جایگاهی کلان است. تعزیه نمودی از هنر در خدمت مذهب است که به عنوان اولین هنر نمایشی دینی در ایران شیعی پا به عرصه وجود نهاد. از دیدگاه برخی، تعزیه نشان‌دهنده مرکز ثقل هنر شیعی است.^۱ برخی از مهم‌ترین نیازهای پژوهشی در این عرصه را در جدول زیر مشاهده می‌کنید:

ردیف	عنوان	اولویت	کدقالب پیشنهادی
۱	تحلیل جامعه‌شناختی بازتاب مفهوم انتظار در تئاتر بعد از انقلاب اسلامی	الف	۲
۲	درآمدی بر تبارشناسی موانع مهندسی فرهنگ انتظار در عرصه «تئاتر» در جامعه ایران معاصر با تأکید بر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی	الف	۳
۳	تحلیل کیفی سنخ خوانش هنرمندان از مفهوم انتظار و سبک کاربست آن در هنر تئاتر	الف	۳
۴	جایگاه‌شناسی «فرهنگ انتظار» در ارتقای کیفی گونه «تئاتر مقاومت»	الف	۵
۵	دیرینه‌شناسی «فرهنگ انتظار» در «هنر تئاتر» بعد از انقلاب اسلامی	الف	۵
۶	نقش باورداشت آموزه مهدویت در آفرینش‌های هنری در عرصه «تئاتر» بعد از انقلاب اسلامی	الف	۳
۷	مقایسه تطبیقی تجلی آموزه مهدویت در نمایشنامه‌های سه دهه اخیر	الف	۱
۸	تأثیرسنجی نقش «انقلاب اسلامی» در انعکاس نظام ارزش‌های مهدوی در «تئاتر»	الف	۲
۹	بررسی ظرفیت‌های نمایشی «تاریخ اجتماعی شیعیان در بغداد» در	الف	۳

۱. توصیف «شکیل حسین»، نویسنده معاصر هندی که نوعی از تعزیه در مناطق شیعه هند را مشاهده کرده است (در این زمینه ر. ک: لاله تقیان، درباره تعزیه و تئاتر، ص ۱۱۷). «تانکوانی»، شخصیت فرانسوی که در آغاز دهه دوم سلطنت فتحعلی شاه به ایران آمده؛ تعزیه را «شگفت‌ترین» نمایشی می‌داند که تا کنون دیده است. این سخن به قرن نوزدهم میلادی مربوط است که در فرانسه نوع جدیدی از نمایش به نام «ملودرام» با موفقیت بسیار اشاعه یافته بود و در تماشاخانه‌های معروف به «بلوارد» اجرا می‌شد (ر. ک: همان، ص ۵۵). «خوتسکو» پژوهش‌گر لهستانی در مورد تئاتر ایرانی یادآور می‌شود: «هیچ چیز از شیوه بیان و تعبیر مصنفات مذهبی (کلام تعزیه) وزین تر و شایسته تر نیست (ر. ک: جلال ستاری، پرده‌های بازی، ص ۱۴۴).

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
	روزگار غیبت صغرا» در تئاتر دینی معاصر ایران		
۱۰	بررسی ظرفیت‌های نمایشی سرگذشت «نرجس خاتون» مادر امام زمان <small>علیه السلام</small> در تئاتر دینی معاصر ایران	الف	۳
۱۱	بررسی ظرفیت‌های نمایشی سرگذشت «جعفرکذاب» در تئاتر دینی معاصر ایران	الف	۳
۱۲	بررسی ظرفیت‌های نمایشی سرگذشت «عثمان بن سعید» در روزگار غیبت صغرا در تئاتر دینی معاصر ایران	الف	۳
۱۳	بررسی ظرفیت‌های نمایشی سرگذشت «محمد بن عثمان» در روزگار غیبت صغرا در تئاتر دینی معاصر ایران	الف	۳
۱۴	بررسی ظرفیت‌های نمایشی سرگذشت «حسین بن روح نوبختی» در روزگار غیبت صغرا در تئاتر دینی معاصر ایران	الف	۳
۱۵	بررسی ظرفیت‌های نمایشی فضای سیاسی روزگار غیبت صغرا در تئاتر دینی معاصر ایران	الف	۳
۱۶	بررسی ظرفیت‌های نمایشی سیر انحراف «شلمغانی» در روزگار غیبت صغرا در تئاتر دینی معاصر ایران	الف	۳
۱۷	بررسی ظرفیت‌های نمایشی باورداشت آموزه مهدویت در هشت سال دفاع مقدس	الف	۳
۱۸	بررسی ظرفیت‌های نمایشی باورداشت آموزه مهدویت در رزمندگان مدافع حرم	الف	۳
۱۹	نقش باورداشت اندیشه منجی موعود در پردازش کهن الگوی «خیر» و «شر» در نمایشنامه‌ها	الف	۲
۲۰	فرایند پردازش «رمز» و «تمثیل» مهدوی در نمایش دینی	الف	۲
۲۱	تدوین و ارائه مدل الگویی نظام نوآوری تئاتر در عرصه مهدویت	الف	۲
۲۲	ظرفیت‌های «نمایش آیینی» در نهادینه‌سازی فرهنگ «امام‌باوری» در جامعه	الف	۵

ج) سینما

نخست باید با نیم‌نگاهی جست و جوگر این واقعیت باشیم که «دین»، چگونه می‌تواند با «سینما» (با روند فعلی) هم‌آوایی و همگونی داشته باشد. آیا باید در موضع انفعال ماند و تضاد با پدیده‌های نوظهوری مانند سینما را همچنان به عنوان یک اصل در نظر داشت؛ یا این که با استفاده از صنعت سینما، هنر را با جنبه‌های متعالی و مقدس به کار گرفت و آن را در راه تبلیغ و تبیین دین به کار برد؟

اما این سخن بدان معنا این نیست که هرگز نمی‌توان به وسیله توسعه تکنولوژیک به مقاصد معنوی دست یافت. تلفیقی از شناخت سینما و ویژگی‌های ماهوی و نمادین آن و شناخت کافی از مبانی دینی، راه را برای رسیدن به اهداف مورد نظر هموار خواهد کرد. البته در سینمای دینی، کار به پردازش و به تصویر کشیدن و نمایش ملموس آیین‌های دینی یا چهره‌های تاریخی محدود نمی‌شود. آن چه ضروری به نظر می‌رسد، این است که با تعریف جامع‌تری از دین و مذهب، سینمای دینی را همچون خود دین، پاسخ‌گوی نیازهای امروز و فردای بشر بدانیم. در این صورت، سینما ظرفی خواهد بود که متناسب با مضرروف لایتناهی آن (دین)، می‌تواند در برگیرنده موضوعات متنوع باشد. مسئله حائز اهمیت، نوع نگاه و جهان‌بینی مذهبی و فطری حاکم بر سینماست. (عمرانی، ۱۳۹۰: ص ۱۹۰). در جدولی که در پی می‌آید برخی از مهم‌ترین نیازها در این عرصه ترسیم شده است:

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۱	ظرفیت‌شناسی هنری «سینما» در انتقال پیام‌های مهدوی به مخاطب	الف	۳
۲	راهکارهای بازتاب اندیشه منجی موعود در رویدادهای بین‌المللی در عرصه سینما	الف	۳
۳	تحلیل جامعه‌شناختی بازتاب مفهوم انتظار در سینمای بعد از انقلاب اسلامی	الف	۲
۴	تدوین و ارائه مدل الگویی نظام نوآوری سینمایی در عرصه مهدویت	الف	۲
۵	بررسی عوامل و زمینه‌های ارتقای کیفی جایگاه انتظار در سینما	الف	۳
۶	درآمدی بر تبارشناسی موانع مهندسی فرهنگ انتظار در عرصه «سینما» در جامعه ایران معاصر با تأکید بر سیاست‌گذاری و	الف	۲

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
	برنامه‌ریزی		
۷	سنجش تحلیلی نظام ارزش‌های مهدوی منعکس شده در «سینما» بعد از انقلاب اسلامی ایران	الف	۲
۸	نقش باورداشت آموزه مهدویت در آفرینش‌های هنری در عرصه «سینما» بعد از انقلاب اسلامی	الف	۳
۹	رصد محیطی جایگاه فرهنگ انتظار در سینمای ایران معاصر (مؤلفه‌های قوت و ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها)	الف	۳
۱۰	بررسی فرصت‌های جهانی رویکرد به آموزه مهدویت در عرصه سینما	الف	۳
۱۱	جایگاه‌شناسی «فرهنگ انتظار» در ارتقای کیفی گونه «سینمای مقاومت»	الف	۳
۱۲	دیرینه‌شناسی «فرهنگ انتظار» در سینمای بعد از انقلاب اسلامی	الف	۳
۱۳	سنجش تحلیلی استقبال تماشاگران از انیمیشن «شاهزاده روم» (بررسی مؤلفه‌های قوت و ضعف از دیدگاه مخاطب)	الف	۳
۱۴	تحلیل کیفی سنخ خوانش هنرمندان از مفهوم انتظار و سبک کاربست آن در سینما	الف	۵
۱۵	سبک‌شناسی سینمایی غرب در ترویج «هزاره‌گرایی»	الف	۳
۱۶	روایت‌شناسی فیلم ۲۰۱۲ بر تکوین مفهوم پایان تاریخ	الف	۳
۱۷	روایت‌شناسی فیلم ماتریکس بر تکوین مفهوم پایان تاریخ	الف	۳
۱۹	بازنمایی جغرافیای تاریخی صهیون در فیلم‌های آخرالزمانی هالیوود	الف	۵
۲۰	جایگاه‌شناسی نمادهای کهن قوم یهود در فیلم‌های آخرالزمانی هالیوود	الف	۳
۲۱	سبک‌شناسی ارائه الگوی «خیر» و «شر» آخرالزمانی در فیلم‌های هالیوود	الف	۲
۲۲	ماهیت‌شناسی فرجام تاریخ از دیدگاه فیلم‌های آخرالزمانی هالیوود	الف	۳

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۲۳	تأثیر مکتوبات علمی-افسانه‌ای و علمی-تخیلی بر فیلم‌های آخرالزمانی هالیوود	الف	۳
۲۴	جایگاه‌شناسی ضدیت با تمدن ایرانی در مهندسی فرهنگ منجی‌باوری در سینمای غرب	الف	۲
۲۵	بررسی عوامل مؤثر بر تماشای فیلم‌های آخرالزمانی هالیوود در ایران	الف	۳
۲۶	تحلیل عملیات روانی نظام سلطه، مبتنی بر نقش زمینه‌ساز اشغال فلسطین در بازگشت نجات‌بخش مسیحا در عرصه «سینما»	الف	۲
۲۷	بازتاب هنری «بازگشت نجات‌بخش مسیحا» در «سینما» در روزگار معاصر	الف	۳
۲۸	بازنمایی و تحلیل «سطح راهبردی» مهدویت‌ستیزی نرم در عرصه سینما در غرب	الف	۳
۲۹	بازنمایی و تحلیل «سطح تاکتیکی» مهدویت‌ستیزی نرم در عرصه سینما در غرب	الف	۳
۳۰	بازنمایی و تحلیل «سطح عملیاتی» مهدویت‌ستیزی نرم در عرصه سینما در غرب	الف	۳
۳۱	بررسی ترفند «تزلزل در باورها» در گفت‌وگو سینمایی غرب علیه آموزه مهدویت	الف	۳
۳۲	بررسی ترفند «معناسازی جدید» در گفت‌وگو سینمایی غرب علیه آموزه مهدویت	الف	۳
۳۳	تحلیل کیفی استقبال از فیلم‌های آخرالزمانی هالیوود بر پایه نظریه بازشناختی	الف	۲
۳۴	تحلیل سناریوی تأثیرات آینده مهدویت‌ستیزی نرم غرب در عرصه سینما بر فضای فرهنگی ایران	الف	۲
۳۵	بررسی تأثیر نقش فرهنگی سینما بر پابندی جوانان به ارزش‌های اخلاقی برآمده از گفت‌وگو انتظار	الف	۳
۳۶	تبیین جایگاه فرهنگی سینما در القای حس اضطرار به حجت	الف	۳
۳۷	نقش فرهنگی و تمدنی القای حس اضطرار به حجت در سینما (مبانی، اسلوب، روش و پیامد)	الف	۲

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۳۸	تأثیرسنجی نقش سینما در مدیریت تحول اجتماعی در جامعه منتظر (با تأکید بر القای حس شکایت اجتماعی از وضع موجود)	الف	۳
۳۹	تأثیرسنجی نقش سینما بر مدیریت تحول اجتماعی در جامعه منتظر (با تأکید بر القای حس رغبت اجتماعی به وضع مطلوب)	الف	۳

۳. هنرهای تجسمی

«هنرهای تجسمی» که به آن «هنرهای بصری» یا «هنرهای دیداری» نیز گفته می‌شود؛ آن گروه از هنرهای مبتنی بر طرح است که مشخصاً حس بینایی را مخاطب قرار می‌دهند. هنرهایی چون نقاشی، خوشنویسی، مجسمه‌سازی، گرافیک، طراحی صنعتی، معماری و طراحی داخلی و همچنین هنرهای مشتق از آن‌ها، از این دسته‌اند.

در تبارشناسی نقش دین در هنرهای تجسمی، می‌توان به «نگاره‌های عاشورایی» اشاره داشت. به نظر می‌رسد شیوه روایت‌نگاری عاشورا سابقه طولانی داشته باشد؛ همان‌طور که عزاداری عاشورا سنتی دیرینه است.

خلق و ارائه هنرهای تجسمی در عرصه انتظار و مهدویت، بخش مهمی از هنر متعهد را عیان می‌سازد که می‌تواند در دست یابی به زبان هنر و صورت و معنا، هنرمندان این عرصه را یاری رساند. آن چه در خصوص این پیوند مقدس بیش از همه جلوه می‌کند، پیوند عمیق این آثار با فطرت انسان‌ها و تأثیر آن‌ها بر جان آدمی است.

الف) کلیات مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنرهای تجسمی

برای آن که نیازهای مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنرهای تجسمی را آشکار سازیم، بایسته است نیازها و مسائلی که به کلیت هنرهای تجسمی و آموزه مهدویت مربوط است، به درستی بشناسیم. در این قسمت می‌کوشیم مسائلی را بیان کنیم که مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنرهای تجسمی، بدون ورود به ساحت‌های هنرهای نمایشی به آن نیازمند است.

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۱	راهکارهای بازتاب اندیشه منجی موعود در رویدادهای بین‌المللی هنرهای تجسمی	الف	۳

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۲	جایگاه‌شناسی هنرهای تجسمی در ارتقای هویت منتظرانه در جامعه	الف	۳
۳	تحلیل کیفی موانع بازتاب فرهنگ انتظار در هنرهای تجسمی (تبیین موانع روش‌شناختی، ساختارشناسی و جامعه‌شناختی)	الف	۳
۴	تدوین و ارائه مدل الگویی نظام نوآوری در هنرهای تجسمی در عرصه مهدویت	الف	۲
۵	آسیب‌شناسی رویکرد به فرهنگ انتظار در مرکز هنرهای تجسمی حوزه هنری	ب	۶
۶	بررسی نقش «انقلاب اسلامی» در انعکاس نظام ارزش‌های مهدوی در «هنرهای تجسمی» (با تأکید بر بررسی‌های میدانی)	الف	۳
۷	بررسی ظرفیت‌های تمثیل نمادین «خورسید پشت ابر» در هنرهای تجسمی	الف	۵
۸	تجلی مضامین محتوایی ادعیه و زیارات مهدوی در هنرهای تجسمی (بررسی میدانی آثار هنری در این زمینه)	الف	۳
۹	بررسی ابعاد زیبایی‌شناختی هنرهای تجسمی در گرایش مخاطب به پیام مهدوی با بررسی هنرهای تجسمی موجود در روزگار معاصر	الف	۳
۱۰	شاخص‌شناسی سنجش کیفی هنرهای تجسمی در عرصه آموزه مهدویت	الف	۲
۱۱	نقش باورداشت آموزه مهدویت در آفرینش‌های هنری در عرصه «هنرهای تجسمی» بعد از انقلاب اسلامی	الف	۳
۱۲	راهکارهای تجلی‌گفتمان انتظار در هنرهای تجسمی	الف	۳
۱۳	مقایسه و بررسی وضعیت موجود و مطلوب «هنرهای تجسمی» در عرصه مهدویت از دیدگاه فعالان هنری این عرصه	ب	۵
۱۴	رصد محیطی بازتاب آموزه مهدویت در هنرهای تجسمی (بررسی مؤلفه‌های قوت و ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها)	الف	۳
۱۵	جشنواره ملی هنرهای تجسمی انتظار (ضرورت‌ها، کارکردها و الزامات)	الف	۴

ب) طراحی گرافیکی

نکته اساسی در خور یادکرد، این است که هرچند خاستگاه اصلی هنر گرافیک به شکل امروزی آن غرب است؛ پایه‌ها و مبانی اصلی این هنر را می‌توان در گنجینه‌های تاریخ و فرهنگ تصویری خودمان پیدا کرد. شاید بتوان محورهایی که هنر گرافیک را از سایر

شاخه‌های تجسمی، به‌خصوص نقاشی متمایز می‌کند، به این شکل ذکر کرد: اول، کاربردی بودن این شاخه هنری؛ به طوری که در یک سو سفارش‌دهنده حضور دارد و در سوی دیگر مخاطب؛ دوم، قابلیت‌های تکثیری این عرصه هنری است که گاهی آن را در کسوت یک رسانه معرفی می‌کند؛ صراحت، سرعت انتقال و موجزگویی، سومین قابلیت هنر گرافیک است و توجه جدی به زبان ارتباطی روز مخاطب و توان سواد بصری آن، ویژگی چهارم این هنر محسوب می‌شود.

نمودار شماره ۶: شاخصه‌های هنر گرافیک

در پوستر، قابلیت‌های مختلفی بروز و ظهور پیدا می‌کند. پوستر از ویژگی‌های بیانی و ارتباطی خاص برخوردار است که آن را منحصر به فرد می‌کند تا جایی که اغلب نمایشگاه‌های معتبر گرافیک جهان، ذیل عنوان پوستر برگزار می‌شوند. قابلیت تبدیل شدن پوستر به تابلوهای بزرگ شهری - بیلبورد - در بزرگراه‌ها، خیابان‌ها، بنر، استند در معابر و محوطه‌های عمومی شهر، کارکرد آن را از گذشته متفاوت کرده است. پوستر به عنوان یک رسانه با قابلیت‌های زبان تصویری خاص، می‌تواند فراتر از جغرافیای فرهنگی با مخاطب ارتباط برقرار کند.

فعالیت‌های جدی و حرفه‌ای برای موضوعاتی مانند نیمه شعبان و انتظار چند سالی است که در قالب نمایشگاه در سطح علمی و تخصصی شکل گرفته و بارقه‌های امیدبخش بسیاری

در آن دیده می‌شود که این مهم، حاکی از ظرفیت‌های بسیار بالای این عرصه هنری است. ارادت هنرمندان به ساحت مقدس امام زمان علیه السلام دارند، بخشی از این ظرفیت است و در نهایت محبت و احسان بی‌انتهای حضرت بقیت الله است که توفیق هنرمندان را رقم زده است. در جدولی که در پی می‌آید، برخی از مهم‌ترین نیازها در این عرصه ارائه شده است:

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۱	جایگاه‌شناسی «فرهنگ انتظار» در طراحی «پوسته‌های مقاومت» (ضرورت‌ها، راهکارهای کاربست و پیامدهای هنری)	الف	۵
۲	جایگاه‌شناسی برپایی جشنواره «پوسته‌های انتظار» (ضرورت‌ها، راهکارهای کاربست، پیامدهای هنری)	الف	۵
۳	بررسی انتقادی بازتاب باورداشت آموزه مهدویت در آثار طراحان گرافیک ایران معاصر	الف	۳
۴	گونه‌شناسی بازآفرینی مضامین مهدوی در آثار طراحان گرافیک معاصر	الف	۳
۵	روش‌شناسی بازآفرینی مضامین مهدوی در طراحی‌های گرافیکی	الف	۳
۶	کارکردشناسی بازآفرینی مضامین مهدوی در طراحی گرافیکی در مهندسی فرهنگ انتظار	الف	۵
۷	ویژگی‌شناسی ساختار مطلوب طراحی گرافیکی در عرصه آموزه مهدویت	الف	۵
۸	آسیب‌شناسی رویکرد به فرهنگ انتظار در طراحی‌های گرافیکی در ایران معاصر	الف	۳
۹	دیرینه‌شناسی «فرهنگ انتظار» در «طراحی‌های گرافیکی» بعد از انقلاب اسلامی	الف	۳
۱۰	بررسی روان‌شناختی انگیزه طراحان گرافیک در رویکرد به آموزه مهدویت	الف	۳
۱۱	جایگاه‌شناسی «فرهنگ انتظار» در ارتقای کیفی گونه «گرافیک مقاومت»	الف	۳
۱۲	تحلیل کیفی سنخ خوانش «طراحان گرافیک» از مفهوم انتظار و نقش آن در سبک کاربست در اثر	الف	۳

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۱۳	تحلیل کیفی موانع بازتاب «فرهنگ انتظار» در «طراحی‌های گرافیکی» (تبیین موانع روش‌شناختی، ساختارشناسی و جامعه‌شناختی)	الف	۳
۱۴	شاخصه‌شناسی هنری «طراحی‌های گرافیکی» و نقش آن در انتقال پیام مهدوی به مخاطب	الف	۳
۱۵	شاخصه‌شناسی هنری «تایپوگرافی» و نقش آن در انتقال پیام مهدوی به مخاطب	الف	۵
۱۶	تحلیل کیفی تایپوگرافی‌های استاد نجابتی در عرصه آموزه مهدویت	ب	۵
۱۷	نقش و جایگاه «گرافیک محیطی» در ترویج فرهنگ «امام یآوری» در جامعه	الف	۲
۱۸	بررسی میدانی جایگاه فرهنگ انتظار در «گرافیک محیطی» شهر تهران و تأثیرات فرهنگی آن	الف	۳
۱۹	نشانه‌شناسی گرافیک‌های محیطی در عرصه معارف مهدوی (برای نمونه شهر تهران)	الف	۳
۲۰	نگاهی تحلیل‌گرایانه به نقش «زبان تصویر» و «عناصر بصری» گرافیک‌های تلویزیونی در انتقال پیام مهدوی به مخاطب	الف	۳
۲۱	آسیب‌شناسی «گرافیک‌های تلویزیونی» برنامه‌های مهدوی سیما	الف	۵
۲۲	بازتاب «بازگشت نجات‌بخش مسیحا» در «هنرهای تجسمی» در مسیحیت	الف	۳
۲۳	بررسی شیوه‌های بازنمود فرهنگ مهدویت در «دیوارنگاره‌ها»	الف	۳
۲۴	کارکرد محتوایی گفتمان انتظار در «دیوارنگاره‌های» معاصر ایران؛ بررسی میدانی دیوارنگاره‌های شهر تهران	الف	۵
۲۵	کارکرد محتوایی گفتمان انتظار در «دیوارنگاره‌های» معاصر ایران؛ بررسی میدانی دیوارنگاره‌های شهر اصفهان	الف	۵
۲۶	بررسی جاذبه‌های روان‌شناختی تایپوگرافی‌های مهدوی در جذب مخاطب	الف	۳
۲۷	نشانه‌شناسی دیوارنگاره شهری در عرصه مهدویت و گفتمان انتظار (برای نمونه شهر تهران)	الف	۳

ج) هنرهای ترسیمی

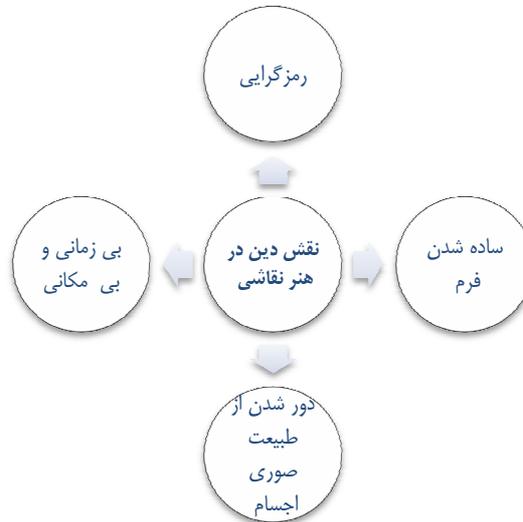
«هنرهای ترسیمی» در واقع شاخه و فرمی از هنرهای تجسمی است. در هنرهای ترسیمی هنرمند با استفاده از ابزاری به رسم و ثبت یک اثر هنری می‌پردازد. در واقع، هنگامی که از هنرهای ترسیمی به عنوان یکی از فرم‌های هنری صحبت می‌کنیم، مقصود ما رسم خطوط است. اگرچه به مرور زمان این تعریف تغییر پیدا کرده و می‌تواند به استفاده از وسایل و ابزار دیگری، نظیر رنگ و سایه نیز تعلق بگیرد. آنچه بادت ترسیم می‌شود، می‌تواند بدون ابزار دیگری مستقیماً به عنوان یک اثر هنری عرضه شود.

هنرهای ترسیمی^۱ خود به شاخه‌های گوناگون تقسیم می‌شود، مانند نقاشی و خطاطی که هر کدام از این هنرها خود شامل بخش‌های مختلفی است.

اصولی که اساس و مبنای زیبایی‌های ساختار بصری هنرهای ترسیمی را تشکیل می‌دهد، می‌تواند کاملاً با ساختار معنوی و محتوایی آن کاملاً همسو باشد؛ به گونه‌ای که صورت و معنا ماهرانه و با شناخت درهم تنیده شده است. استفاده از رمزگرایی، ساده شدن فرم، دور شدن از طبیعت صوری اجسام و بی‌زمانی و بی‌مکانی از عناصر مهم و تاثیرگذار دین بر نقاشی است.

۱. یکی از مزیت‌های هنرهای بصری این است که تمام افراد از مسن تا جوان برداشت‌های متفاوتی از آن دارند و متقابلاً از معایب هنرهای بصری این است که بعضی اوقات، مخاطب محو شکل و خطوط و رنگ می‌شود و از مطلب اصلی که هنرمند قصد انتقال آن را به مخاطب دارد، دور می‌شود.

نمودار شماره ۷: نقش دین در هنر نقاشی

نکته مهم مورد تأکید این که هنرمند می‌تواند با خوانش زیباشناسانه اندیشه نجات‌گرایانه مهدویت، با خلق نشانه‌ها، نمادها و عناصر تصویری در نقاشی این مهم را اثبات کند که می‌توان به زبان بصری این هنر مبتنی بر باورها و عقاید دینی دست یافت.^۱ در جدولی که در پی می‌آید، برخی از مهم‌ترین نیازها در این زمینه ارائه شده است:

۱. نقاشی سنتی ایران چه از منظر مضامین و چه از منظر ترکیب‌بندی و ساختار بصری با حکمت هنر دینی و زیباشناسی معرفتی وابستگی تام دارد. نقش‌مایه‌های آفریده شده با ترکیب‌بندی‌های اسلیمی، دایره‌وار و حلزونی شکل همگی دارای بیان محتوایی هستند که در دو جهت از مرکز به بیرون کادر و از خارج به داخل کادر در حرکت مدام‌اند. رابطه این دایره هستی‌بخش اصل و اساس پیام نقاشی سنتی را در بر می‌گیرد. حکمت آثار نگارگری ما از حکمت قرآن جدا نیست؛ بدین معنا که همه عناصر بصری دایره‌وار می‌چرخد، و می‌چرخد، همچون چرخش به دور خانه کعبه، چرخش روز و شب، چرخش ستارگان و سیارات و در این چرخش رمزی نهفته است مبنی بر این که همه‌چیز به سوی او بازمی‌گردد: «إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ». بنابراین، هنرمند ما با معرفت خویش زیباشناسی و حکمتی را بر باطن و اصل کار خویش حاکم می‌کند که در همسوی باور دینی او است (در این زمینه ر.ک: شادقزوینی، «مبانی زیباشناختی نقاشی سنتی ایران از منظر حکمت هنر دینی»، کتاب ماه هنر، شماره ۱۴۳، مرداد ۱۳۸۹، ص ۶۶).

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۱	تحلیل کیفی سنخ خوانش هنرمندان از مفهوم انتظار و سبک کاربست آن در هنر نقاشی	الف	۳
۲	جایگاه‌شناسی «فرهنگ انتظار» در ارتقای کیفی گونه «نقاشی مقاومت»	الف	۵
۳	دیرینه‌شناسی «فرهنگ انتظار» در «هنر نقاشی» بعد از انقلاب اسلامی	الف	۳
۴	سمبولیسم رنگ‌ها در مهندسی فرهنگ انتظار در نقاشی	الف	۳
۵	جایگاه‌شناسی فرهنگ انتظار در نقاشی‌های جهان اسلام	الف	۴
۶	راهکارهای تجلی گفتمان انتظار در هنر نقاشی	الف	۳
۷	مضامین امام باوری و فرهنگ مهدویت در نقاشی‌های عامیانه تکایا در مازندران	الف	۳
۸	نقش نقاشی در انتقال پیام مهدوی به کودکان	الف	۳
۹	بازتاب «بازگشت نجات‌بخش مسیحا» در «هنر نقاشی» در مسیحیت	الف	۳
۱۰	نقش باورداشت آموزه مهدویت در آفرینش‌های هنری در عرصه «نقاشی» بعد از انقلاب اسلامی	الف	۳
۱۱	نقش «نگارگری‌های عاشورایی» در ترویج فرهنگ «امام‌باوری» در جامعه	الف	۵
۱۲	تحولات ایران معاصر و نمود آن در کاربست فرهنگ انتظار در هنر نقاشی	الف	۴
۱۳	تبارشناسی و گونه‌بندی کاربست القاب امام زمان <small>علیه السلام</small> در هنر خوشنویسی	الف	۳

د) معماری

بی‌هیچ گمان، اسلام بر درون‌مایه‌های معماری تأثیر گذاشت و به معماری روح بخشید. به همین دلیل، هر علاقه‌مندی در مواجهه با جلوه‌های گوناگون هنر معماری اسلامی، از سیر و تعمق در لایه‌های پوشیده و نهان آن ناگزیر است تا ضمن درک معنای مستتر در آن، لذت کشف معنا و زیبایی‌های نهفته در آن را تجربه کند. از این‌رو است که اوج هنر معماری در

اسلام در مسجد تجلی یافت. این الزام نه تنها از کارکرد خاص مسجد (که خانه خدا و محل عبادت او بود) ناشی می‌شد، بلکه در متن قرآن، آیه‌ای پیوند میان معماری و مسجد را چنان استوار و مقدس نگه داشته بود که معماری مسجد، یکی از قدسی‌ترین اعمال مسلمانان محسوب می‌شد. پس می‌توان مسجد را شناسنامه معماری در جهان اسلام دانست (بلخاری، ۱۳۸۸: ص ۶۲). مسجد در کارکرد فیزیکی خود، مکانی است برای عبادت؛ اما در کارکرد متافیزیکی و تجلیات معنوی و عرفانی جلوه کلیه رمز و رازهای^۱ معماری اسلام است. (هلین برند، ۱۳۸۰: ص ۳۱).

در معماری باید از تزئینات وابسته به معماری یا همان آرایه‌های معماری نیز سخن گفت. نگاه عمومی به آرایه‌های معماری بر جنبه‌های آرایشی و تزئینی این ساخته مبتنی است؛ در حالی که با نگاهی دقیق و موشکافانه به معماری ایرانی در دوره اسلامی، عموماً با برتری عملکرد بر شکل و فرم و تزئین مواجه می‌شویم. به واقع در معماری کم‌تر تمدنی، این درجه از ارجحیت کارکرد بر فرم و تزئین را مشاهده می‌کنیم.^۲

اهمیت سخن از پیوند آرایه‌های معماری و فرهنگ انتظار از آن روست که آرایه‌های

۱. «عنصر خال» در معماری اسلام؛ یکی از عناصر مهم در هنر اسلام، به خصوص در معماری مساجد حضور عنصری مقدس به نام «فضای خالی» یا «تهی بودگی» است. این عنصر معنایی عمیق را در خود نهفته دارد. در واقع معنای نمادین این عنصر کاملاً ریشه در بنیان‌های متافیزیکی و تصور مسلمانان از خدای واحد به عنوان تنها حقیقت مطلق، ریشه دارد و فضای خالی در معماری مساجد تأکیدی بر این اصل یعنی تفکر توحیدی مسلمانان است. در واقع جنبه خال و نیستی در کل عالم هستی به نحوی مستتر وجود دارد و حقیقت فقط از آن خداوند است و باید تمام توهمات اطراف و ممکنات را کنار زد تا خداوند به مثابه حقیقت مطلق تجلی کند بنابراین، تهی بودن با این مفهوم نمادین که در زیر آن نهفته است، عنصری مقدس محسوب می‌شود و همان‌طور که مشاهده می‌کنیم، حتی فضای خالی در معماری اسلامی دارای معنایی نمادین و سمبولیک است که ریشه‌ای متافیزیکی دارد (در این زمینه ر.ک: خزائی، مجموعه مقالات اولین همایش هنر اسلامی، ص ۴۵).

۲. منع خودخواسته تصویرسازی در هنر ایرانی، که برخاسته از دیدگاه‌های دینی و مذهبی هنرمندان بوده است؛ به جای آن‌که هنرمندان این مرز و بوم را از خلق و آفرینش باز دارد، سبب ابداعات و ابتکارات فراوانی شده است؛ به طوری که این هنرمندان با خلاقیت خود نه تنها مانع از یکنواختی و کسل‌کنندگی دست‌ساخته‌هایشان شده‌اند، بلکه با رمزآلود کردن هنر خود، آن را از سطحی بودن دور ساخته‌اند (در این زمینه ر.ک: موسوی حاجی و نیک‌بر، هنرهای کاربردی دوره اسلامی، ۱۳۹۳: ص ۱).

معماری به سبب تنوع، وسعت و همه‌گیری‌اش، کارکردی افزون‌تر داشته و با بیان قوی و نافذ خود در همه دوره‌ها اهمیت و عملکردی مشابه با «رسانه عمومی» داشته است. آنچه در جدول زیر به آن اشاره می‌شود، برخی از نیازهای پژوهشی در عرصه مهدویت‌پژوهی با رویکرد معماری است:

ردیف	عنوان	اولویت	کدقالب پیشنهادی
۱	برونداد عینی کاربری مفهوم انتظار در معماری مساجد	الف	۵
۲	راهکارهای تحقق سازه معنایی انتظار در فضای شهری	الف	۳
۳	تحلیل کیفی سنخ خوانش هنرمندان از مفهوم انتظار و سبک کاربری آن در هنر معماری	الف	۳
۴	بررسی عوامل و زمینه‌های ارتقای کیفی جایگاه انتظار در آرایه‌های معماری	الف	۳
۵	گونه‌شناسی تزیینات گنبد مساجد در ایران، براساس فرهنگ انتظار	الف	۳
۶	راهکارهای اثربخشی فرهنگ انتظار در معماری حرم مطهر امیرالمؤمنین <small>علیه السلام</small>	الف	۵
۷	راهکارهای اثربخشی فرهنگ انتظار در معماری حرم مطهر امام حسین <small>علیه السلام</small>	الف	۵
۸	راهکارهای اثربخشی فرهنگ انتظار در معماری حرم مطهر امام رضا <small>علیه السلام</small>	الف	۵
۹	تجلی باورداشت مهدویت در تزیینات معماری در روزگار صفویه	الف	۵
۱۰	تجلی باورداشت مهدویت در تزیینات معماری در روزگار قاجاریه	الف	۵
۱۱	درآمدی بر تبارشناسی موانع مهندسی فرهنگ انتظار در عرصه «معماری» در جامعه ایران معاصر، با تأکید بر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی	الف	۲
۱۲	نقش گفتمان انتظار بر پرورش و آموزش معماران در دفاع مقدس (مورد مطالعه: پل بعثت)	الف	۵

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۱۳	فرایندشناسی انعکاس معانی منبعث از فرهنگ انتظار در هنر کتیبه‌نگاری	الف	۳
۱۴	فرایندشناسی انعکاس معانی منبعث از فرهنگ انتظار در مهندسی شهری	الف	۳
۱۵	راهکارهای تحقق‌پذیری هویت منتظرانه در معماری شهری	الف	۳
۱۶	بررسی تطبیقی انعکاس مفهوم امامت در محراب‌سازی‌های روزگار صفویه و قاجاریه	الف	۳
۱۷	بررسی جاذبه‌های روان‌شناختی آرایه‌های معماری در انتقال پیام مهدوی به مخاطب		
۱۸	بررسی راهکارهای مدیریتی بسترساز کاربردی فرهنگ انتظار در مهندسی شهری	الف	۳
۱۹	جایگاه‌شناسی فرهنگ انتظار در کتیبه‌نگاری‌های حرم مطهر حضرت معصومه <small>علیها السلام</small>	الف	۳
۲۰	بررسی ابزارها و روش‌های ایجاد حس پیوند با امام در آرایه‌های معماری	الف	۳
۲۱	بررسی کتیبه‌های قرآنی مسجد مقدس جمکران	ب	۶
۲۲	بررسی زیباشناختی آرایه‌های معماری مسجد مقدس جمکران	الف	۳
۲۳	بررسی زیباشناختی آرایه‌های معماری مسجد مقدس سهله	الف	۳
۲۴	پژوهشی تحلیلی بر کتیبه‌نگاری دعای سلامتی امام زمان <small>علیه السلام</small> در آثار هنری ایران	الف	۳
۲۵	تحلیل کیفی بازتاب آموزه مهدویت در کتیبه‌نگاری‌های روزگار صفویه	الف	۳
۲۶	تحلیل کیفی بازتاب باورداشت آموزه مهدویت در آرایه‌های معماری دوره قاجار	الف	۵
۲۷	مقایسه تطبیقی ساختار فضایی - عملکردی مسجد مقدس جمکران و مسجد سهله	الف	۳

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۲۸	جستاری میان رشته‌ای در اصول طراحی مهدیه‌ها با استناد به گفت‌وگو انتظار	الف	۲
۲۹	بازتاب باورداشت بازگشت نجات‌بخش مسیحا در آرایه‌های تزئینی کلیسا در مسیحیت	الف	۲
۳۰	تدقیق مفهومی و تشریح راهکارها و شاخص‌های تحقق‌سنجی فرهنگ انتظار در طراحی شهری	الف	۲
۳۱	ارزیابی هندسی فضایی مسجد مقدس جمکران با استفاده از تحلیل مضمونی متون دینی	الف	۳
۳۲	آسیب‌شناسی ریختی گلدسته‌های جدید مسجد مقدس جمکران (پژوهشی در مورد تناسب زیبایی‌شناختی گلدسته‌ها با فرهنگ معماری ایرانی اسلامی)	الف	۳
۳۳	نگاهی تحلیلی گرایانه بر تأثیرسنجی «امام یآوری» بر اخلاق حرفه‌ای معماری و شهرسازی	الف	۲
۳۴	تأثیرسنجی نقش فرهنگ امام‌باوری و امام‌باوری در تقابل با بحران هویت در معماری و شهرسازی ایران معاصر، با تأکید بر سه‌گانه بینش، ارزش و کنش	الف	۴
۳۵	سنجش میزان رضایت‌مندی زائران از فضا و معماری مسجد مقدس جمکران، با تأکید بر بررسی‌های میدانی	الف	۳
۳۶	سنجش میزان رضایت‌مندی بازدیدکنندگان از فضا و معماری ایوان انتظار میدان ولی عصر (عج) تهران	الف	۵
۳۷	الزامات و بایسته‌های آرایه‌های معماری در مهدیه‌ها	الف	۵
۳۸	طراحی و ارائه مدل الگویی کاربردی فرهنگ انتظار در آرایه‌های معماری مساجد	الف	۳
۳۹	سنجش اثربخشی کارکردگرایانه آرایه‌های معماری در انتقال پیام‌های مهدوی به مخاطب	الف	۲
۴۰	تحلیل عنصر نمادین «گل نیلوفر آبی دوازده پَر» در هنر معماری شیعی	ب	۶
۴۱	راهکارهای انتقال پیام مهدوی به مخاطب در عناصر ساختاری معماری مسجد (شبستان، گنبد، مناره، محراب و منبر)	الف	۳

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۴۲	تحلیل زیباشناختی روایت امامان دوازده‌گانه شیعه در کتیبه گجبری محراب اولجایتو در مسجد جامع اصفهان	ب	۵
۴۳	بررسی تطبیقی صلوات بر دوازده امام در کتیبه گجج بری بقعه پیربکران و مسجد جامع میرچخماق یزد	ب	۵

موسیقی

«موسیقی» دارای کارکردهای متنوعی است، همانند: موسیقی عرفانی (ایرانی، ۱۳۷۷: ص ۵۶)؛ الحان حماسی، موسیقی درمانی، الحان آرام‌بخش، الحان ملی، آهنگ‌های سیاسی (همان: ص ۵۹) و موسیقی لهوی که برای عیاشی و برانگیختن احساسات جنسی. تنها برخی از اقسام موسیقی است که به علت شیوع در گذشته و حال، ممکن است در ذهن افراد، به اشتباه به عنوان تنها مصداق موسیقی، تداعی کند (ر.ک: حسینی رودباری و ...، ۱۳۹۱).

پی‌جویی در نصوص فقهی و متون معتبر می‌رساند که مسئله «نوازندگی»، از مسائل مهم و در عین حال اختلافی فقه بوده و هست (ر.ک: رفیع پور، بهار ۱۳۹۵: ص ۳۳). در حالی که اغلب فقهای گذشته به تحریم مطلق آن معتقد بودند، در دوران معاصر دیدگاه غالب، تفصیل میان کارکردهای این هنر تاریخی و مشروعیت آن در موارد غیرلهوی است.^۱

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۱	راهکارهای تجلی گفتمان انتظار در هنر موسیقی	الف	۳
۲	تحلیل کیفی الزامات و بایسته‌های هنر موسیقی در بازتاب گفتمان انتظار	الف	۳

۱. برخی از اقسام مجاز موسیقی غیر لهوی عبارتند از: موسیقی حماسی، سرود ملی (النشید الشعبی)، سرود انقلاب، مارش نظامی (الموسیقی العسكرية)، موسیقی عزا و موسیقی فکری یا به تعبیر دیگر «معنی دار» که منتقل کننده اندیشه و دیدگاه صحیحی باشد (در این زمینه ر.ک: خوبی، صراط النجاه فی اجوبه الاستفتائات، ج ۲، ص ۶۹؛ حائری، «غنا و موسیقی»، فصلنامه فقه اهل بیت (ع)، ش ۴۸، ص ۱۸؛ سیستمی، منهاج الصالحین، ج ۲، ص ۱۳؛ مکارم شیرازی، انوار الفقهاء، ص ۳۳۵ و خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، ج ۲، ص ۱۳).

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۳	تیپ‌شناسی جامعه‌شناختی مخاطبان هنر موسیقی در عرصه گفتمان انتظار	الف	۳
۴	جایگاه‌شناسی هنر موسیقی در ارتقای هویت منتظرانه در جامعه	الف	۴
۵	تحلیل جامعه‌شناختی بازتاب مفهوم انتظار در هنر موسیقی بعد از انقلاب اسلامی	الف	۲
۶	تحلیل کیفی سنخ خوانش هنرمندان از مفهوم انتظار و سبک کاربست آن در هنر موسیقی	الف	۳
۷	جایگاه‌شناسی «فرهنگ انتظار» در ارتقای کیفی گونه «موسیقی مقاومت»	الف	۵
۸	دیرینه‌شناسی «فرهنگ انتظار» در «هنر موسیقی» بعد از انقلاب اسلامی	الف	۵
۹	تحلیل کیفی موانع بازتاب گفتمان انتظار در هنر موسیقی (موانع روش‌شناختی، جامعه‌شناختی، ساختارشناسی)	الف	۳
۱۰	نقش باورداشت آموزه مهدویت در آفرینش‌های هنری در عرصه موسیقی بعد از انقلاب اسلامی	الف	۳
۱۱	بازتاب «بازگشت فرجامین مسیحا» در هنر «موسیقی» در مسیحیت	الف	۳
۱۲	راهکارهای بازتاب اندیشه منجی موعود در رویدادهای بین‌المللی هنر موسیقی	الف	۳
۱۳	رصد محیطی بازتاب فرهنگ انتظار در هنر موسیقی ایران معاصر (بررسی مؤلفه‌های قوت و ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها)	الف	۵
۱۳	بررسی ابعاد زیبایی‌شناختی هنر موسیقی بر گرایش مخاطب به پیام مهدوی با بررسی کارهای موجود در این عرصه	الف	۳
۱۴	شاخصه‌شناسی سنجش کیفی هنر موسیقی در عرصه آموزه مهدویت	الف	۳
۱۵	روان‌شناسی موسیقی «اعتراض و طلب ظهور»	الف	۳
۱۶	تأثیرسنجی نقش هنر موسیقی بر مدیریت تحول اجتماعی منتظرانه (با تأکید بر ایجاد حس رغبت اجتماعی به وضع مطلوب)	الف	۲

ردیف	عنوان	اولویت	کد قالب پیشنهادی
۱۷	تأثیرسنجی نقش هنر موسیقی در مدیریت تحول اجتماعی منتظرانه (با تأکید بر ایجاد حس شکایت اجتماعی از وضع موجود)	الف	۲

نتیجه گیری

در جمع‌بندی مطالب پیشین می‌توان چنین گمانه‌زنی کرد که یکی از عوامل رویکرد حداقلی به آموزه مهدویت، عدم وقوف بر کاستی‌ها و نیازهای واقعی پژوهش در این زمینه است؛ و طبیعی است که تا کاستی‌های موجود دیده نشود، برای تعالی مطالعات، گامی برداشته نمی‌شود. ضرورت شناخت نیازهای واقعی در این زمینه، پرسش‌هایی را به میان می‌آورد: توقع ما از مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنری چیست؟ وضعیت فعلی مهدویت‌پژوهی با رویکرد هنری چگونه است؟ وضعیت موجود این مطالعات با وضعیت مطلوب چه فاصله‌ای دارد؟ پیدایش وضعیت فعلی و یا فاصله بین دو وضعیت یادشده را به وسیله کدام عامل و یا عوامل می‌توان تبیین کرد؟ محققان حوزه مطالعات دینی در پیدایش وضعیت فعلی چه نقشی دارند و مسئولیت آن‌ها در کاستن فاصله چیست؟

نگاهی گذرا به آنچه گذشت، روشن‌گر این حقیقت است که به شدت نیازمند ارزیابی و تحول علمی در رویکرد هنری به آموزه مهدویت هستیم. باید ضمن تبیین کلان نظام ارزشی آموزه مهدویت، درصدد آسیب‌شناسی و برطرف کردن آسیب‌ها بود و در نهایت با ارتقای سطح کارآیی این آموزه به آفاق جدید گام نهاد.

نگارنده امید دارد نتایج این پژوهش به محققان، دانشجویان و سایر افراد علاقه‌مند، در انتخاب موضوع پژوهش و برقراری ارتباط با این موضوعات کمک کند و یافته‌ها موجب جذب سرمایه مؤسسات پژوهشی، دستگاه‌های اجرایی - فرهنگی برای حمایت از نیازهای پژوهشی شود و در نهایت راهگشای پژوهش‌های بعدی در زمینه نیازسنجی و اصلاح الگوی یادشده گردد.

منابع

۱. ایرانی، اکبر (۱۳۷۷). *دیدگاه پنجم (بررسی مبانی موسیقی از دیدگاه‌های فقهی، عرفانی، فلسفی و علمی)*، تهران، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی.
۲. بلخاری، حسن (۱۳۸۸). *سرگذشت هنر در تمدن اسلامی (موسیقی و معماری)*، تهران، انتشارات سوره مهر.
۳. تقیان، لاله (۱۳۷۴). *دریاره تعزیه و تئاتر در ایران*، تهران، نشر مرکز.
۴. پاکباز، رویین (۱۳۸۵). *دائرةالمعارف هنر*، تهران، فرهنگ معاصر.
۵. جلالی، غلامرضا و جلالی، میثم (۱۳۹۴). *معنای هنر شیعی*، قم، بوستان کتاب.
۶. حائری، سید کاظم (زمستان ۱۳۸۵). «غنا و موسیقی» فصلنامه تخصصی فقه اهل بیت علیهم‌السلام، شماره ۴۸.
۷. حسینی رودباری و سلیمی محمد (۱۳۹۱). *موسیقی و رسانه*، قم، مرکز پژوهش‌های صدا و سیما.
۸. خامنه‌ای، سید علی (۱۴۲۰). *اجوبه الاستفتائات*، بیروت، الدارالاسلامیه.
۹. خزائی، محمد (۱۳۸۲). *مجموعه مقالات اولین همایش هنر اسلامی*، تهران، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۱۰. خویی، سید ابوالقاسم (۱۴۲۵). *صراط النجاه فی اجوبه الاستفتائات*، قم، مدین.
۱۱. رفیع‌پور، سیدمحمد مهدی (بهار ۱۳۹۵). «موسیقی از منظر فقه اسلامی»، فصلنامه الهیات هنر، شماره ۴.
۱۲. روبرت هیلن برنند (۱۳۸۰). *معماری اسلامی*، ترجمه آیت الله زاده شیرازی، تهران، روزنه.
۱۳. ستاری، جلال (۱۳۷۹). *پرده‌های بازی؛ درباره تعزیه و تئاتر*، تهران، میترا.
۱۴. سیستانی، سید علی (۱۴۱۷). *منهاج الصالحین*، قم، مکتبه سماحه.
۱۵. شادقزوینی، پریسا (۱۳۸۹). «مبانی زیباشناختی نقاشی سنتی ایران از منظر حکمت هنر دینی»، کتاب ماه هنر، شماره ۱۴۳.
۱۶. عمرانی، سیدابوالحسن (۱۳۹۰). *اسلام و هنرهای زیبا*، قم، بوستان کتاب.
۱۷. فتحی واجارگاه، کورش (۱۳۸۹). *نیازسنجی پژوهشی؛ مسئله یابی پژوهشی و اولویت بندی طرح‌های تحقیقاتی ویژه مدیران و کارشناسان واحدهای پژوهشی*، تهران، آبیژ.
۱۸. فتحی واجارگاه، کوروش، و همکاران (۱۳۸۸). *نیازسنجی برنامه‌ریزی درسی مدرسه‌محور*، تهران، نشر بال.
۱۹. گربار، اولگ (بی‌تا). *شکل‌گیری هنر اسلامی*، ترجمه مهرداد وحدتی دانشمند، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

۲۰. مکارم شیرازی، ناصر (۱۴۲۶ق). *انوارالفقاهه*، قم، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام.
۲۱. موسوی حاجی، سید رسول و نیک بر، مازیار (۱۳۹۳). *هنرهای کاربردی دوره اسلامی*، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم اسلامی دانشگاه‌ها (سمت).
۲۲. نصر، سید حسین (۱۳۷۵). *هنر و معنویت اسلامی*، ترجمه رحیم قاسمیان. تهران، انتشارات سوره.

